

16|09

17|09 **20**
21

Níunda símfónía Beethovens

Velkomin

Vinsamlegast hafið slökkt á farsímum meðan á tónleikum stendur.

Tónleikagestir eru beðnir um að klappa aðeins í lok tónverks.

Áætluð tímalengd:

Fachwerk: 35'

Sinfónía: 70'

Tónleikarnir á fimmtudagskvöldi eru teknir upp af RÚV og verða sendir út á Rás 1, 23. september.

Upptökur með Sinfóníuhljómsveit Íslands má finna á YouTube- og Spotify-rásum hljómsveitarinnar. Á Spotify má einnig finna lagalista með allri tónlist starfsársins.

@icelandicsymphony / #sinfó

Stjórnarráð Íslands
Mennta- og
menningarmálaráðuneytið

Reykjavíkurborg

Stoltur bakhjarl

Bakhjarl í flutningum

TVG-ZIMSEN

16|09

FIMMTUDAGUR
KL.19:30

17|09

FÖSTUDAGUR
KL.19:30

Níunda sífónía Beethovens

TÓNLEIKAR Í ELDBORG

Sinfóníuhljómsveit Íslands

Eva Ollikainen
hljómsveitarstjóri

Geir Draugsvoll
einleikari

Hallveig Rúnarsdóttir
einsöngvari

Sigríður Ósk Kristjánsdóttir
einsöngvari

Elmar Gilbertsson
einsöngvari

Jóhann Kristinsson
einsöngvari

Mótettukórinn

Hörður Áskelsson
kórstjóri

Söngsveitin Fílharmónía

Magnús Ragnarsson
kórstjóri

Efnisskrá

Sofia Gubaidulina
Fachwerk fyrir bayan, slagverk og strengi
(2009/2011)

Hlé

Ludwig van Beethoven
Sinfónía nr. 9 (1822–1824)
Allegro ma non troppo, un poco maestoso
Molto vivace
Adagio molto e cantabile
Presto – Allegro assai – Allegro energico

For information in English about tonight's programme, please visit the Icelandic Symphony Orchestra's website:
en.sinfonia.is

Vladimir Ashkenazy og Daniel Barenboim æfa píanókonsert nr. 2 eftir Chopin í Háskólabíói í desember 1971. Þetta var í fyrsta sinn sem Ashkenazy stjórnaði tónleikum hljómsveitarinnar. *Ljósmynd: Ólafur K. Magnússon.*

Til heiðurs Ashkenazy

Kæru tónleikagestir,

Í kvöld er gleðin við völd. Við erum glöð yfir því að mega koma saman og njóta menningar sem síðustu misseri hafa svo sannarlega kennt okkur að ekki er sjálfsagt, en svo ómissandi. En í kvöld þökkum við einnig fyrir framlag hins heimsþekkta og mikilsmetna tónlistarmanns Vladimirs Ashkenazy, aðalheiðursstjórnaða Sinfóníuhljómsveitar Íslands, sem fært hefur hljómsveitinni og menningarlífi landsins ómælda gleði í yfir hálfra öld.

Ashkenazy stóð hér á sviðinu í Eldborg fyrir 10 árum síðan og stjórnaði 9. sínfóníu Beethovens í tilefni af opnun Hörpu, tónlistarhússins langbráða. Okkur þykir því viðeigandi að verkið hljómi hér í kvöld honum til heiðurs. Ashkenazy gegndi mikilvægu hlutverki þegar kom að byggingu Hörpu. Hann skipulagði söfnunar-tónleika á áttunda áratugnum með Filharmóníusveit Lundúna til styrktar byggingu tónlistarhúss á Íslandi og hvatti ráðamenn landsins til dáða. Hann fylgdist sérstaklega vel með aðdraganda byggingar Hörpu og var í fararbroddi fyrir vinningstillöguna.

Ashkenazy kom fyrst fram sem einleikari með Sinfóníuhljómsveit Íslands árið 1964 og steig síðan sín fyrstu skref sem hljómsveitarstjóri hjá hljómsveitinni árið 1971. Hann var einn af aðal hvatamönnum að stofnun Listahátíðar í Reykjavík. Frá árinu 2002 hefur Ashkenazy verið heiðurstjórnaði SÍ og hefur stjórnað hljómsveitinni í mörgum helstu meistaraverkum tónbókmenntanna. Síðast stýrði hann 12 uppseldum tónleikum hljómsveitarinnar í Japan 2018, sannkallaðri sigurför.

Í janúar 2020 ákvað Ashkenazy að draga sig frá öllu tónleikahaldi. Hann stefndi að því að vera viðstaddur tónleikana hér í kvöld en af því gat því miður ekki orðið. Fyrir hönd hljóðfæraleikara og starfsfólks Sinfóníuhljómsveitar Íslands viljum við færa Ashkenazy og Þórunni eiginkonu hans innilegar þakkir fyrir óeigingjarnt starf í þágu hljómsveitarinnar og íslensks tónlistarlífs. Ashkenazy hefur veitt aðhald, hvatt okkur til að gera sífellt betur og ná lengra. Hann á svo sannarlega þátt í því að við búum nú við framúrskarandi aðstöðu til tónleikahalds. Við metum einnig mikils hversu ötull talsmaður hljómsveitarinnar Ashkenazy hefur verið erlendis. Það hefur leitt af sér ómetanleg tækifæri til að fá frábæra listamenn til samstarfs við hljómsveitina sem og tækifæri fyrir hljómsveitina utan landsteinanna.

Ashkenazy er einstakur listamaður, hógvær og lítillátur en um leið vandvirkur og djúpur í list sinni. Sannur vinur menningar og mennsku í öllum sínum birtingarmyndum.

Lára Sóley Jóhannsdóttir,
framkvæmdastjóri Sinfóníuhljómsveitar Íslands.

Eva Ollikainen

HLJÓMSVEITARSTJÓRI

Finnski hljómsveitarstjórinn Eva Ollikainen tók við stöðu aðalstjórnanda og listræns stjórnanda Sinfóníuhljómsveitar Íslands haustið 2020.

Eva stundaði tónlistarnám við Sibeliusar-akademíuna í Helsinki og hreppti fyrstu verðlaun í Panula-keppninni fyrir unga hljómsveitarstjóra árið 2003. Hún kom fyrst til Íslands tveimur árum síðar og spannar samstarf hennar við Sinfóníuhljómsveit Íslands því meira en 15 ár. Þá stjórnaði hún framhaldsskólatónleikum hljómsveitarinnar með nær engum fyrirvara, en hún stjórnaði einnig nokkrum áskriftartónleikum á árunum 2007–2010. Hún stjórnaði í fyrsta sinn í Hörpu í febrúar 2019 og skömmu síðar tók hún boði hljómsveitarinnar um að gerast aðalstjórnandi hennar.

Eva Ollikainen hefur stjórnað fjölda virtra hljómsveita, meðal annars Útvarpshljómsveitunum í Finnlandi og Svíþjóð, Fílharmóníusveitinni í Stokkhólmi og Sinfóníuhljómsveitinni í Vínarborg. Þá hefur hún stjórnað óperuflutningi við Dönsku þjóðaróperuna og Semperoper í Dresden. Á komandi starfsári mun Eva stjórna Sinfóníuhljómsveit Íslands á níu tónleikum, meðal annars í *Valkyrjunn* eftir Richard Wagner og *Ein Heldenleben* eftir Richard Strauss.

Geir Draugsvoll

EINLEIKARI

Norðmaðurinn Geir Draugsvoll er einn fremsti harmóníkuleikari heims. Hann fæddist í Voss árið 1967 og hóf að læra á harmóníku þegar hann var átta ára gamall. Draugsvoll hefur leikið í flestum helstu tónleikasölum heims, meðal annars í Concertgebouw í Amsterdam, Barbican í Lundúnum, Konzerthaus í Berlín og Mariinskij-leikhúsinu í Sankti Pétursborg. Meðal þeirra hljómsveita sem hann hefur komið fram með má nefna Sinfóníuhljómsveit Lundúna og Þjóðarhljómsveit Rússlands, en auk þess að leika víða um heim er hann prófessor við Konunglega tónlistarháskólann í Kaupmannahöfn.

Draugsvoll hefur um árabíl starfað náið með Sofíu Gubaidulinu, sem hefur samið allnokkur verk fyrir bajaran, rússneska takkaharmóníku. Gubaidulina tileinkaði Draugsvoll einmitt *Fachwerk*, sem hljómar í fyrsta sinn á Íslandi í kvöld.

Draugsvoll hefur nokkrum sinnum leikið áður á Íslandi, fyrst með Sinfóníuhljómsveit Íslands á Tónlistarhátíð ungra norrænna einleikara í Háskólabíói árið 1988, tuttugu og eins árs gamall. Þá lék hann verk eftir danska tónskáldið Ivar Frounberg og var það í fyrsta sinn sem harmóníkuleikari lék einleik með Sinfóníuhljómsveit Íslands. Hann er væntanlegur aftur hingað til lands í apríl 2022 og mun þá flytja verkið *Sieben Worte* eftir Gubaidulinu á tónleikum SÍ í Eldborg.

Hallveig Rúnarsdóttir

EINSÖNGVARI

Hallveig Rúnarsdóttir stundaði söngnám hjá Sigurði Demetz og Rut L. Magnússon og útskrifaðist með láði frá Guildhall School of Music and Drama árið 2001 en þar nam hún undir handleiðslu Theresu Goble. Meðal þeirra óperuhlutverka sem hún hefur sungið, m.a. hjá Íslensku óperunni, eru Donna Anna í *Don Giovanni*, Michaëla í *Carmen* og Fiordiligi í *Così fan tutte*.

Hallveig hefur sungið margoft með Sinfóníuhljómsveit Íslands og fjölda annarra hljómsveita bæði hér á landi og erlendis. Hún hlaut Íslensku tónlistarverðlaunin sem söngkona ársins í Sígildri og samtímatónlist árið 2013 fyrir hlutverk sitt sem Michaëla og aftur árið 2018 fyrir hlutverk sitt sem Gillitrutt og söng sinn á „Klassíkinni okkar“ með Sinfóníuhljómsveit Íslands. Hún hefur verið sérlega virk í flutningi nýrrar tónlistar auk þess sem hún er listrænn stjórnandi og stofnandi sönghópsins Cantoque Ensemble sem hefur vakið athygli fyrir flutning sinn á barokkverkum með upprunahljómsveitum, bæði hér á landi og erlendis. Meðal verkefna Hallveigar í vetur eru *Requiem* eftir Verdi, *Árstíðirnar* eftir Haydn og *Messa í h-moll* eftir Bach.

Sigríður Ósk Kristjánsdóttir

EINSÖNGVARI

Sigríður Ósk Kristjánsdóttir mezzósópran lauk söng- og píanókennaranámi frá Tónlistarskólanum í Reykjavík og óperudeild, Artist Diploma og meistaragráðu frá Royal College of Music í London. Hún syngur reglulega í óperum, óratoríum og á ljóðatónleikum hér á landi og erlendis. Hún hefur sungið óperuhlutverk meðal annars við Glyndebourne-óperuna, English National Opera, English Touring Opera og Íslensku óperuna þar sem hún söng m.a. hlutverk Rosinu í *Rakaranum í Sevilla* og Floru Bervoix í *La traviata*. Þá hefur hún komið fram sem einsöngvari m.a. með Mótettukórnum, Dómkórnum, Kór Langholtskirkju, Óperukórnum í Reykjavík, Karlakór Reykjavíkur og Fóstbræðrum.

Sigríður Ósk hefur sungið í tónleikasölum eins og Royal Albert Hall, King's Place og Cadogan Hall í London en þar söng hún ásamt Dame Emma Kirkby og var tónleikunum útvarpað á Classic FM. Hún er meðlimur í barokksveitinni Symphonia Angelica, sem hefur komið fram á Listahátíð í Reykjavík 2016 og á Norrænu tónleikunum Concerto Grosso-Viking Barokk sem fóru fram í Konserthúsinu í Ósló, Berwaldhallen í Stokkhólmi og Musiikkitalo í Helsinki. Hún söng einnig í Klassíkinni okkar með Sinfóníuhljómsveit Íslands árið 2017 og 2018. Sigríður Ósk hefur fjórum sinnum verið tilnefnd til Íslensku tónlistarverðlaunanna.

Elmar Gilbertsson

EINSÖNGVARI

Elmar Gilbertsson útskrifaðist frá Söngskóla Sigurðar Demetz vorið 2007. Eftir það lá leiðin til Amsterdam í Hollandi þar sem hann lagði stund á mastersnám í óperusöng við Tónlistarháskólann í Amsterdam og Konunglega tónlistarháskólann í Den Haag. Kennarar hans þar voru Jón Þorsteinsson og Peter Nilson. Hann hefur síðan starfað víða um Evrópu, m.a. í Maastricht í Hollandi, í Nantes, Toulon og Aix en Provence í Frakklandi, Bochum í Þýskalandi, Brno í Tékklandi sem og Barbican Centre í London og Ríkisóperuna í Amsterdam.

Meðal þeirra óperuhlutverka sem Elmar hefur túlkað eru Hertoginn af Mantova í *Rigoletto*, Tamino í *Töfraflautunni*, Don Ottavio í *Don Giovanni*, Ferrando í *Così fan tutte*, Alfred í *Leðurlökunni*, Elvino í *La Sonnambula*, Nerone í *Krýningu Poppeu* og hlutverk Mímis í *Rínargulli* Wagners á hinni virtu Ruhrtriennale listahátíð í Þýskalandi. Elmar hlaut Grímuverðlaunin í flokknum söngvari ársins fyrir hlutverk Daða Halldórssonar í óperunni *Ragnheiður* eftir Gunnar Þórðarson og Íslensku tónlistarverðlaunin 2014 sem söngvari ársins í flokki sígildrar og samtímatónlistar. Elmar söng hlutverk Lenskys í uppfærslu Íslensku óperunnar á *Evgení Onegin* haustið 2016 og hlaut Íslensku tónlistarverðlaunin fyrir túlkun sína. Árið 2018 gekk Elmar til liðs við óperuna í Stuttgart í Þýskalandi, hvar hann starfar mestmegnis í dag. Elmar hefur margsinnis komið fram með Sinfóníuhljómsveit Íslands, nú síðast á *Klassíkinni okkar – Leikhúsveislu* fyrr í mánuðinum.

Jóhann Kristinsson

EINSÖNGVARI

Jóhann Kristinsson hóf söngnám hjá Bergþóri Pálssyni í Söngskólanum í Reykjavík. Hann stundaði mastersnám við „Hanns Eisler“ tónlistarháskólann í Berlín hjá Scot Weir og útskrifaðist þaðan með hæstu einkunn árið 2017. Hann hefur einnig m.a. notið leiðsagnar Thomasar Quasthoff, Júliu Várady, Kristins Sigmundssonar og Thomas Hampson. Jóhann hlaut Íslensku tónlistarverðlaunin árið 2017 í flokkinum „Bjartasta vonin“ og var einnig tilnefndur fyrir tónlistarviðburð ársins og sem söngvari ársins.

Jóhann hefur unnið til fjölda verðlauna fyrir söng sinn. Hann bar sigur úr bítum í alþjóðlegu söngkeppninni „Stella Maris“ og hlaut einnig sérstök verðlaun frá Musikverein í Vínborg, þar sem hann keppti fyrir hönd Ríkisóperunnar í Hamborg gegn söngvurum frá fimm öðrum fyrsta flokks óperuhúsum.

Jóhann hefur starfað með framúrskarandi hljómsveitarstjórum en þar má nefna Herbert Blomstedt og Kent Nagano. Hann hefur einnig komið fram með fjölda sinfóníuhljómsveita en þar má nefna Bæversku útvarpshljómsveitina, Sinfóníuhljómsveitina í Bamberg og Fílharmóníusveitirnar í Hamborg og Kaupmannahöfn. Leikárin 2017–2019 var Jóhann meðlimur Óperustúdíósins við Ríkisóperuna í Hamborg og söng á því tímabili fimmtán hlutverk. Síðan þá hefur hann verið reglulegur gestur við húsið og mun koma þar fram í tveimur nýjum uppfærslum eftir áramót.

Mótettukórinn

Mótettukórinn var stofnaður árið 1982 og hefur lengi verið meðal fremstu kóra landsins. Hörður Áskelsson hefur verið stjórnandi kórsins allt frá upphafi. Á verkefnalista kórsins má finna fjölmargar óratóríur, passíur og sálumessur en líka kórverk án undirleiks frá ýmsum tímum, auk þess sem kórinn hefur frumflutt fjölda íslenskra tónverka. Mótettukórinn hefur farið í margar tónleikaferðir, sungið í helstu dómkirkjum Evrópu og tekið þátt í tónlistarhátíðum á borð við Listahátíðina í Björgvin, Norrænu kirkjutónlistarhátíðina í Gautaborg og Wiener Festwochen í Vínnarborg. Kórinn hefur einnig tekið þátt í erlendum kórakeppnum, síðast í strandborginni Jūrmala í Lettlandi haustið 2018. Hann vann til verðlauna í Alþjóðlegu kórakeppninni í Cork á Írlandi árið 1996 og til þriggja gullverðlauna í keppninni Cançó Mediterrània á Spáni árið 2014 þar sem kórinn vann einnig verðlaun sem besti kór keppinnar.

Meðal stórverka sem Mótettukórinn hefur flutt má nefna Messías eftir Händel, *Matteuspassíuna*, *Jóhannespassíuna*, *Jólaóratóríuna* og Messu í h-moll eftir Bach, Sálumessu og Messu í c-moll eftir Mozart, óratóríurnar *Elía* og *Pál postula* eftir Mendelssohn, *Vesper* eftir Rakhmanínoff, Messu fyrir tvo kóra eftir Frank Martin og *Þýska sálumessu* eftir Johannes Brahms. Kórinn hefur tvisvar verið tilnefndur til Íslensku tónlistarverðlaunanna; árið 2012 fyrir flutning á Níundu sinfóníu Beethovens og árið 2015 fyrir flutning á óratóríunni Salómon eftir Händel á Kirkjulistahátíð.

Söngsveitin Fílharmónía

Söngsveitin Fílharmónía var stofnuð árið 1960 af dr. Róbert A. Ottóssyni og öðru áhugafólki um flutning sigildra kórverka. Kórinn starfaði náði með Sinfóníuhljómsveit Íslands fyrsta aldarfjórðunginn en síðan á eigin vegum. Að undanfögnu hefur verkefnum farið fjölgandi og kórinn hefur tekið til flutnings léttari tónlist af ýmsu tagi, auk hinna sigildu kórverka. Þá hefur Fílharmónía farið í tónleikaferðir og sótt kóramót víða um Evrópu við góðan orðstír, nú síðast til Flórens á Ítalíu. Árið 2014 hlaut kórinn tilnefningu til Íslensku tónlistarverðlaunanna fyrir flutning sinn á Þýskri sálumessu eftir Brahms, og mun syngja það verk að nýju næsta vor með Sinfóníuhljómsveit Íslands í Eldborg.

Á undanförunum árum hefur Söngsveitin Fílharmónía meðal annars fjórum sinnum tekið þátt í Klassíkinni okkar með Sinfóníuhljómsveit Íslands, flutt Requiem eftir Mozart með Sinfóníuhljómsveit Norðurlands, Niundu sinfóníu Beethovens með Ungsveit Sinfóníunnar, tekið þátt í sýningum á Hringadróttins sögu með lifandi tónlist og sungið kórpartinn í Evítu og Moulin Rouge í vinsælum sýningum í Hörpu. Kórinn æfir nú Requiem eftir Verdi sem flutt verður um leið og aðstæður leyfa.

Sofia Gubaidulina

FACHWERK

Sofia Gubaidulina (f. 1931) er eitt merkasta tónskáld samtímans og víðeigandi að verk hennar hljómi á Íslandi í aðdraganda þess að hún fagnar níðæðisafmæli sínu í október. Hún fæddist í Kristópól í Tatarlýðveldinu, bjó lengi í Moskvu en hefur verið búsett í Þýskalandi síðan 1992. Hún stundaði tónsmíðanám við Tónlistarháskólann í Moskvu hjá Nikolaj Pelko, aðstoðarmanni Shostakovitsj. Á lokaprófi sínu fékk hún ákúrun frá prófdómurum sem þótti hún hafa snúið af hinni „réttu braut“ í tónlistinni, en hún var vart stigin út úr kennslustofunni þegar Shostakovitsj sjálfur vatt sér að henni á ganginum og hvíslaði: „Haltu þig á vitlausu brautinni!“

Sovéskum yfirvöldum þótti tónlist Gubaidulinu helst til róttæk, enda koma oft fyrir í verkum hennar frjálsir spunakafflar og miklar ómstríður, auk þess sem trúarlegur undirtónn er víða ráðandi og slíkt samræmdist ekki stefnu yfirvalda á þeirri tíð. Gubaidulina naut ekki ferðafrelsis og komst árið 1979 á svartan lista í Sovétríkjunum, rétt um það leyti sem tónlist hennar fór að vekja verulega athygli á Vesturlöndum.

Gubaidulina hefur forðast helstu tískustrauma 20. aldarinnar í verkum sínum. Hún segist trúá tjáningarmátt tónanna og að tónlistinni sé fyrst og fremst ætlað andlegt hlutverk. Verk hennar eru skýr og afgerandi í framsetningu, áferðin er lifandi og litrík. Í tónlist henni mætast hið andlega og hið veraldlega, kyrrlát trúartónlist annars vegar og krefjandi glæsitilpríf hins vegar.

Gubaidulina samdi Fachwerk fyrir bayan (rússneska takkaharmóníku), slagverk og strengi árið 2009, sérstaklega handa Geir Draugsvoll sem hefur leikið það víða um heim. Verkið er í einum þætti og þýska heitið mætti eiginlega útleggja sem „bindingsverk“, það vísar í ákveðið byggingarlag timburhúsa. Verkið er íhugult með fáeinum dramatískari uppbrotum, ekki síst á lokamínútunum.

TÓNLISTIN Á ÍSLANDI

Þetta er í fyrsta sinn sem

Fachwerk hljómar á Íslandi.

Sinfóníuhljómsveit Íslands hefur

flutt nokkur verka hennar áður,

meðal annars fiðlukonsertinn

Offertorium árið 2007 þar sem

Sif Tulinius lék einleik. Í apríl

2022 munu Geir Draugsvoll og

Sigurgeir Agnarsson fara með

einleikshlutverkin í öðru verki

hennar á tónleikum SÍ, Sieben

Worte fyrir bayan, selló og

strengjasveit

Ludwig van Beethoven

SINFÓNÍA NR. 9

Níunda símfónían eftir Ludwig van Beethoven (1770–1827) er eitt þekktasta tónverk allra tíma. Hún er stórfenglegt afrek hvernig sem á hana er lítið, vonartákn um sameinað mannkyn og hugsjónir frelsis, jafnréttis og bræðralags. Í sögulegum skilningi er hún þó fyrst og fremst verk andófs. Óðurinn *An die Freude* (Til gleðinnar) eftir þýska skáldið Friedrich Schiller var ekki nýr þegar Beethoven tónsetti hann seint á ævinni. Kvæðið birtist í fyrsta sinn á prenti árið 1786, í aðdraganda frönsku byltingarinnar, og var á sinn hátt dæmigert fyrir tíðarandann. Í upprunalegri gerð þess orti Schiller meðal annars um „lausn undan hlekkjum harðstjóranna“ og hvatti til jafnræðis meðal hinna hæst- og lægst-settu:

Bettler werden Fürstenbrüder, *Betlarar verða bræður fursta*
wo dein sanfter Flügel weilt. *blíðum vængjum þínum nær.*

Síðar breytti Schiller kvæðinu dálítið og lét þá fyrri línuna ná til mannkynsins alls: „Alle Menschen werden Brüder.“ Slíkar hugmyndir féllu vel að þankagangi hins unga Beethovens og óður Schillers var honum hagleikinn frá fyrstu tíð. Á æskuárunum í Bonn hafði hann í hyggju að semja lag við kvæðið og um aldamótin 1800 páraði hann hendingar við nokkrar línur þess í eina af skissubókum sínum.

Premur áratugum síðar var allt breytt og óðurinn sem Beethoven las með áfergju á unglingsárum var flestum gleymdur. Í lögregluríki Metternichs virtist hugsjónin um ríki upplýsingarinnar hafa beðið varanlegt skipbrot en í Níundu símfóníu sinni klæðir Beethoven kulnaðan æskudraum upp sem bjarta framtíðarsýn. Hann leit líka til fortíðar í sjálfri tónlistinni. Eitt og annað í lokabættinum er nefnilega endurómur af eldra verki Beethovens, *Fantasíu* fyrir píanó, kór og hljómsveit (1808). Hún er einnig tilbrigði um glaðvært stef, lofsöngur til lífsins og tónlistarinnar, og textinn er undir sama bragarhætti og óður Schillers. Níunda símfónían er að mörgu leyti tímamótaverk en ekki voru allar hugmyndir tónskáldsins splunkunýjar.

TÓNLISTIN Á ÍSLANDI

Sinfóníuhljómsveit Íslands hefur flutt Níundu sinfóníu Beethovens margoft. Róbert A. Ottósson stjórnaði verkinu í fyrsta sinn á Íslandi árið 1966 og aftur 1970, og í bæði skiptin söng Söngsveitin Fílharmonía með hljómsveitinni. Meðal annarra stjórnenda má nefna Osmo Vänskä sem stjórnaði henni á Listahátíð í Reykjavík í Hallgrímskirkju árið 1994 með Hamrahlíðarkórnum, og Rumon Gamba sem stjórnaði verkinu með Kór Íslensku óperunnar árið 2004. Sinfónían lék Níundu sinfóníuna á opnunartónleikum sínum í Hörpu 4. maí 2011 undir stjórn Vladimirs Ashkenazy og aftur í lok Beethoven-hrings í Hörpu 2012 undir stjórn Hannu Lintu. Síðast hljómaði verkið á Íslandi í flutningi Ungsveitar SÍ í september 2019.

Upphaf sinfóníunnar er dularfullt og órætt. Aldrei fyrr hafði sinfónía byrjað svo veikt eða verið svo lengi að vakna til lífsins. Síðar varð alvanalegt að rómantísk tónskáld byrjuðu verk sín með þessum hætti og sóttu þau þá fyrirmynd sína hingað, til dæmis Gustav Mahler í fyrstu sinfóníu sinni og Anton Bruckner í fjórðu og áttundu sinfóníum sínum. Skyndilega brýst meginstefið fram, fullmótað og alvöruþrungið. Síðar í kaflanum hljóma upphafstónarnir á nýjan leik en nú leiknir *fortissimo* af allri hljómsveitinni, með dynjandi pákum og í dúr en ekki moll. Breski tónlistarfræðingurinn Donald Francis Tovey segir að þetta augnablik opinberi „hinn gífurlega mátt upphafstónanna. Nú erum við stödd í þeim miðjum, og í stað fjarlægjar stjörnuþoku sjáum við himnana loga.“

Í tónsmíðum þar sem hægi kaflinn var óvenjulangur, eins og hér er raunin, setti Beethoven hann stundum í þriðja sæti og lét hraðan *scherzo*-þátt koma beint í kjölfar þess fyrsta. Þetta *scherzo* þýtur áfram á ógnarhraða en hefur um leið yfir sér strangan blæ. Þriðji þáttur sinfóníunnar er djúphugull og ljóðrænn.

Lokakaflinn, *Óðurinn til gleðinnar*, er óvenjulegasti þáttur verksins. Hann hefst með ómstríðum hljómi sem rýfur friðsældina sem áður ríkti, hljómi sem Richard Wagner kallaði *Schreckensfanfare*, hryllingsþytinn. Með honum gefur Beethoven til kynna að tónlistin sé komin í öngstræti, að upp sé komið vandamál sem krefjst lausnar með einum eða öðrum hætti. Um skeið er eins og Beethoven þreifir sig áfram, án árangurs þó. Hljómsveitin leikur stef úr fyrri þáttum verksins en í hvert sinn setja selló og kontrabassar strík í reikninginn. Þau afþakka hverja minninguna eftir aðra með hendingum sem fremur minna á söngles en hljóðfæramúsík, eins konar ópera án texta. Lausn þessarar kreppu kemur þegar tréblásarar leika upphaf að nýju stafi sem síðan hljómar í strengjum. Þetta er „gleðistefið“ svokallaða sem Beethoven notar nú sem efnivið í tilbrigði – alls verða þau níu áður en yfir lýkur.

Eftir þrjú tilbrigði fer allt í háaloft enn einu sinni. Hryllingsþyturinn er nú ómstríðari en áður, samsettur úr tveimur hljómomum sem rekast á og útkoman er að sama skapi sársaukafull. Það er eins og boðskapur hins nýja stefs sé enn ekki fyllilega ljós. Textann vantar, tónlistin ein megnar ekki að tjá allt sem Beethoven býr í brjósti á þessari stundu. Þá stígur fram einsöngsbassi sem leysir verkið úr sjálfheldu með því að syngja frumortan texta tónskáldsins, inngangsorð að kvæði Schillers: „Æ, vinir, ekki þessa tóna!“ Svarið við þessari áskorun er einmitt *Óðurinn til gleðinnar*, sem hljómar í allri sinni dýrð í flutningi kórsins.

Aldrei áður hafði þurft einsöngvara og kór til að flytja verk sem bar yfirskriftina „sinfónía“ og sýndist sitt hverjum um uppátækið. Enskur gagnrýnandi sagði eftir fyrsta flutning í Lundúnum árið 1825 að sinfóníuna þyrfti að skera niður um helming og lokakaflann þyrfti að semja upp á nýtt; hann taldi fullvíst að ef Beethoven fjarlægði kórkaflann myndi sinfónían vekja „óblandna ánægju“. Tónskáldið Louis Spohr botnaði ekkert í verkinu, að hans mati var lokapátturinn „svo skelfilegur og smekklaus að ég fæ ekki enn skilið hvernig snillingur eins og Beethoven gat fest hann á blað“. Önnur og frægari tónskáld 19. aldar tóku „hina Níundu“ aftur á móti sér til fyrirmyndar: Mendelssohn, Liszt, Mahler og fleiri sömdu kórsinfóníur undir beinum áhrifum Níundu sinfóníunnar. Jafnvel þeir sem ekki höfðu lengur trú á hinu sinfóníska formi fundu réttlættingu á listsköpun sinni í formgerð hennar og boðskap. Richard Wagner taldi hana marka endalok sinfóníunnar, því að með innkomu raddanna í lokapættinum hefði söngurinn borið sigurorð af hreinni hljóðfæratónlist. Með slíkri túlkun gerði Wagner verkið að forsendu þeirrar listar sem hann skapaði sjálfur í óperuheiminum.

Níunda sinfónían er eitt meginverka tónlistarsögunnar og boðskapur hennar hefur verið nýttur í þágu góðs og ills. Hún var leikin við setningu Ólympíuleikanna í Þýskalandi nasismans 1936 og á afmælistónleikum Hitlers fáeinum árum síðar. Frelsissinnaðir námsmenn staðfestu málstað sinn með því að láta *Óðinn til gleðinnar* óma um Torg hins himneska friðar í Peking fáeinum dögum áður en herinn framdi þar ógurleg fjöldamorð vorið 1989; síðar sama ár var verkið flutt á tónleikum sem sjónvarpað var um allan heim frá Berlín til að fagna því að múrinn milli austurs og vesturs var fallinn. *Óðurinn til gleðinnar* hefur enn pólitíska skírskotun, því hann hefur verið einkennisstef Evrópusambandsins frá 1986. Verkið hefur einnig mótað lykilávarðanir í tæknigeiranum. Sagan segir að þegar japanski raftækjaframleiðandinn Sony þróaði hljómdiskinn á árunum um 1980 hafi þvermál hans og geymslugeta beinlínis miðast við að Níunda sinfónían gæti rúmast á einum slíkum.

Ástæða þess að svo margir hafa eignað sér Níundu sinfóníuna er augljós. Hún er listaverk sem er á sinn hátt hafið yfir stund og stað. Þó er verkið sem slíkt mótað af þeim veruleika sem blasti við Beethoven á síðustu árum hans. Í því býr uppreisn gegn pólitísku ofríki samtímans, afturhvarf til draums um ríki frelsis og jafnréttis sem aldrei varð.

Árni Heimir Ingólfsson

An die Freude

Bariton:

O Freunde, nicht diese Töne!
Sondern laßt uns angenehmere
anstimmen und freudenvollere.

Bariton und Chor:

Freude! Freude!

Bariton:

Freude, schöner Götterfunken,
Tochter aus Elysium,
Wir betreten feuertrunken,
Himmlische, dein Heiligthum!

Bariton und Chor:

Deine Zauber binden wieder
Was die Mode streng getheilt;
Alle Menschen werden Brüder,
Wo dein sanfter Flügel weilt.

Solisten:

Wem der große Wurf gelungen,
Eines Freundes Freund zu sein;
Wer ein holdes Weib errungen,
Mische seinen Jubel ein!

Solisten und Chor:

Ja, wer auch nur eine Seele
Sein nennt auf dem Erdenrund!
Und wer's nie gekonnt, der stehle
Weinend sich aus diesem Bund!

Solisten:

Freude trinken alle Wesen
An den Brüsten der Natur;
Alle Guten, alle Bösen
Folgen ihrer Rosenspur.

Solisten und Chor:

Küsse gab sie uns und Reben,
Einen Freund, geprüft im Tod;
Wollust ward dem Wurm gegeben,
Und der Cherub steht vor Gott.

Til gleðinnar

Barítón:

Ó vinir, ekki þessa tóna!
Lát oss heldur hefja
geðfelldari og gleðiríkari söng.

Barítón og kór:

Gleði! Gleði!

Barítón:

Gleði, fagri guðaneisti
dóttir frá Ódáinsvöllum,
vér stígum ölvuð af eldmóði,
himneska dís, inn í helgidóm þinn!

Barítón og kór:

Töfrar þínir sameina aftur
það sem tíðarandinn hefur aðskilið;
allir menn verða bræður,
þar sem mildur vængur þinn dvelur.

Einsöngvarar:

Hver sá sem hefur hlotnast það happ
að verða vinur vinar;
hver sá sem hefur áunnið sér fagurt fljóð
blandi sér í fagnaðarsönginn!

Einsöngvarar og kór:

Já, sá sem getur kallað svo mikið sem
eina sál á jarðkringlunn sína!
Og sá sem tókst það aldrei, hann laumist
grátandi burt úr þessum félagsskap!

Einsöngvarar:

Allar verur drekka í sig gleði
við brjóst náttúrunnar;
allir hinir góðu, allir hinir illu
fylgja í hennar rósaspor.

Einsöngvarar og kór:

Hún gaf oss kossa og þrúgur,
vin sem dauðinn hefur sannreynt;
unaður var einnig gefinn orminum,
og engillinn stendur frammi fyrir guði.

Tenor und Chor:

Froh, wie seine Sonnen fliegen
Durch des Himmels prächt'gen Plan,
Laufet, Brüder, eure Bahn,
Freudig, wie ein Held zum Siegen.

Chor:

Freude, schöner Götterfunken
Tochter aus Elysium,
Wir betreten feuertrunken,
Himmlische, dein Heiligthum!
Deine Zauber binden wieder
Was die Mode streng getheilt;
Alle Menschen werden Brüder,
Wo dein sanfter Flügel weilt.

Seid umschlungen, Millionen!
Diesen Kuß der ganzen Welt!
Brüder, über'm Sternenzelt
Muß ein lieber Vater wohnen.
Ihr stürzt nieder, Millionen?
Ahnest du den Schöpfer, Welt?
Such' ihn über'm Sternenzelt!
Über Sternen muß er wohnen.

Solisten und Chor:

Freude, Tochter aus Elysium,
Deine Zauber binden wieder
Was die Mode streng getheilt.

Alle Menschen werden Brüder,
Wo dein sanfter Flügel weilt.

Chor:

Seid umschlungen, Millionen!
Diesen Kuß der ganzen Welt!
Brüder, über'm Sternenzelt
Muß ein lieber Vater wohnen.
Freude, schöner Götterfunken!

*Ludwig van Beethoven
tók saman úr kvæði eftir
Friedrich Schiller
og bætti við upphafsorðum*

Tenór og kór:

Glaðir eins og sólar hans sem fljúga
gegnum glæstan himinflötinn
haldið, bræður, áfram ykkar braut,
fagnandi eins og hetja til sigurs.

Kór:

Gleði, fagri guðaneisti
dóttir frá Ódáinsvöllum,
vér stígum ölvuð af eldmóði,
himneska dís, inn í helgidóm þinn!
Töfrar þínir sameina aftur
það sem tíðarandinn hefur aðskilið;
allir menn verða bræður,
þar sem mildur vængur þinn dvelur.

Verið umvafðar, þér milljónir!
Þessi koss er fyrir heiminn allan!
Bræður, yfir stjarnatjaldinu
hlýtur ljúfur faðir að búa.
Þið fleygið ykkur niður, milljónir?
Skynjar þú skapara þinn, veröld?
Leita hans yfir stjarnatjaldinu!
Hann hlýtur að búa ofar stjörnum.

Einsöngvarar og kór:

Gleði, dóttir frá Ódáinsvöllum,
Töfrar þínir sameina aftur
það sem tíðarandinn hefur aðskilið.

Allir menn verða bræður,
þar sem mildur vængur þinn dvelur.

Kór:

Verið umvafðar, þér milljónir!
Þessi koss er fyrir allan heiminn!
Bræður, yfir stjarnatjaldinu
hlýtur ljúfur faðir að búa.
Gleði, fagri guðaneisti!

Reynir Axelsson þýddi

16|09

17|09 20
21

Mótettukórinn

Sópran

Anna Samúelsdóttir
Ásdís Kristmundsdóttir
Auður Perla Svansdóttir
Bjarney Ingibjörg Gunnlaugsdóttir
Guðfinna Indriðadóttir
Guðrún Hólmgeirsdóttir
Halla Björgvinsdóttir
Heiðrún Hákonardóttir
Hildur Guðný Ásgeirsdóttir
Hugrún Hólmgeirsdóttir
Sarka Wohlmutthová
Unnur Hjálmarsdóttir
Vilborg Magnúsdóttir
Þóra Björk Ólafsdóttir

Alt

Anna Lilja Torfadóttir
Ambjörg Ösp Mattíasdóttir
Björg Sigurðardóttir
Bryndís Bergþórsdóttir
Guðrún Finnbjarnardóttir
Halla Jónsdóttir
Helga Margrét Helgadóttir
Helga Sigríður Þórsdóttir
Hrefna Sigurjónsdóttir
Katrín Sverrisdóttir
Kristín Bergsdóttir
Lenka Mátéová
Ragnheiður Þórdís Gylfadóttir
Ragnhildur Sigurðardóttir
Valgerður Ólafsdóttir

Tenór

Andrés Narfi Andrésson
Gunnar Thor Örnólfsson
Hafsteinn Már Einarsson
Hjálmar Benónýsson
Ingibjartur Jónsson
Ingvar Jón Bates Gíslason
Karl Friðrik Hjaltason
Magnús Pétursson
Óskar Völundarson
Sigurjón Jóhannsson
Víkingur Viðarsson

Bassi

Arnar Freyr Kristinsson
Atli Sævar Ágústsson
Eðvarð Ingólfsson
Egill Pétursson
Eric Heinen
Gunnar Örn Gunnarsson
Hrólfur Gestsson
Jarred Stancil
Kjalar Martinsson Kollmar
Mirian Khukhunaishvili
Sveinn Ingi Reynisson

16|09

17|09 20
21

Söngsveitin Fílharmónía

Sópran

Anna Margrét Björnsdóttir
Ása Sjöfn Lórens dóttir
Ásdís Björk Kristjánsdóttir
Áslaug Anna Þorvaldsdóttir
Bryndís Jóhannesdóttir
Brynhildur Pálmarsdóttir
Dagbjört Andrésdóttir
Elva Rakel Jónsdóttir
Harpa Hrund Berndsen
Hildur Ólafsdóttir
Hlín Kristbergsdóttir
Jenny Pfeiffer
Jóhanna Hólmfríður Helgadóttir
Margrét Ásgeirsdóttir
Margrét Wendt
Rúna Vala Þorgrímsdóttir
Sigríður Lilja Skúladóttir
Sólrun Jónsdóttir
Sunna Sturludóttir
Vigdís Sigurðardóttir

Alt

Anna Herdís Pálsdóttir
Ásdís Ármannsdóttir
Ásthildur Erlingsdóttir
Bára Elíasdóttir
Guðlaug Kristjánsdóttir
Helga Kolbrún Magnúsdóttir
Hildur Pétursdóttir
Hólmfríður Steinþórsdóttir
Hulda Hjartardóttir
María Guðmundsdóttir
Pálína Sigurðardóttir
Ragna Bjarnadóttir
Ragnheiður Einarsdóttir
Rannveig Magnúsdóttir
Sigbrúður Gunnarsdóttir
Sólrun Svava Skúladóttir
Somyeong Im
Steinunn Anna Sigurjónsdóttir
Una Strand Viðarsdóttir
Unnur Sigmarsdóttir
Þóra Harðardóttir

Tenór

Arnór Bogason
Davíð Stefánsson
Egill Smári Tryggvason
Georg Haney
Guðmundur Alfreðsson
Guðmundur Gauti Kristjánsson
Gunnar Freyr Steinsson
Hákon Hákonarson
Hans Júlíus Þórðarsson
Jósúa Theodórsson
Kristján Kristinsson
Márus Björgvin Gunnarsson
Ólafur Guðmundsson
Sigurður Þorkell Vignir Ómarsson
Þengill Ólafsson
Þorkell Máni Þorkelsson
Þórsteinn Ágústsson
Þorsteinn Magni Björnsson

Bassi

Birgir Tryggvason
Björn Reynir Halldórsson
Dominic Scott
Gunnar Þorgilsson
Haukur K. Bragason
Helgi Heiðar Stefánsson
Hilmar Adam Jóhannsson
Hrafnkell Orri Sigurðsson
Jóhannes Karl Karlsson
Jonas Koesling
Jónas Örn Helgason
Oddgeir Páll Georgsson
Óskar Ericsson
Páll Tómas Viðarsson
Pétur S. Gunnarsson
Sigurður Örn Stefánsson
Sindri Kristinsson
Tryggvi Helgason
Þorkell Logi Steinsson
Þorsteinn Þorsteinsson

16|09

17|09 20
21

Sinfóníuhljómsveit Íslands

1. fiðla

Sigrún Eðvaldsdóttir
Vera Panitch
Una Sveinbjarnardóttir
Bryndís Pálsdóttir
Laufey Jensdóttir
Andrzej Kleina
Helga Þóra Björgvinsdóttir
Margrét Kristjánsdóttir
Geirþrúður Ása Guðjónsdóttir
Júlíana Elín Kjartansdóttir
Hildigunnur Halldórsdóttir
Pálína Árnadóttir
Laura Liu
Laufey Sigurðardóttir

2. fiðla

Páll Palomares
Rannveig Marta Sarc
Sigurlaug Eðvaldsdóttir
Gróa Margrét Valdimarsdóttir
Roland Hartwell
Kristján Matthíasson
Hlín Erlendsdóttir
Ólöf Þorvarðsdóttir
Dóra Björgvinsdóttir
Gunnhildur Daðadóttir
Þórdís Stross
Ingrid Karlsdóttir

Víola

Þórunn Ósk Marinósdóttir
Þórarinn Már Baldursson
Herdís Anna Jónsdóttir
Łucja Koczot
Guðrún Hrund Harðardóttir
Sarah Buckley
Guðrún Þórarinsdóttir
Anna Elísabet Sigurðardóttir
Kathryn Harrison
Ásta Kristín Pjetursdóttir

Selló

Sigurgeir Agnarsson
Steiney Sigurðardóttir
Sigurður Bjarki Gunnarsson
Hrafnkell Orri Egilsson
Júlía Mogensen
Bryndís Björgvinsdóttir
Þórdís Gerður Jónsdóttir
Helga Björg Ágústsdóttir

Bassi

Xun Yang
Jacek Karwan
Hávarður Tryggvason
Richard Korn
Þórir Jóhannsson
Gunnlaugur Torfi Stefánsson

Flauta

Emilía Rós Sigfúsdóttir
Áshildur Haraldsdóttir
Martial Nardeau

Óbó

Julia Hantschel
Matthías Nardeau

Klarínnett

Arngunnur Árnadóttir
Grímur Helgason

Fagott

Bryndís Þórsdóttir
Dagbjört Ingólfssdóttir
Brjánn Ingason

Horn

Stefán Jón Bernharðsson
Emil Friðfinnsson
Joseph Ognibene
Frank Hammarin

Trompet

Daniel Egan
Guðmundur Hafsteinsson

Básúna

Sigurður Þorbergsson
Oddur Björnsson
David Bobroff, bassabásúna

Pákur

Soraya Nayyar

Slagverk

Steeff van Oosterhout
Frank Aarnink
Eggert Pálsson

Eva Ollikainen *aðalhljómsveitarstjóri og listrænn stjórnandi*
Bertrand de Billy *aðalgestastjórnandi*
Kornilios Michailidis *staðarhljómsveitarstjóri*
Daniel Bjarnason *listamaður í samstarfi*
Anna Þorvaldsdóttir *staðartónskáld*
Vikíngur Heiðar Ólafsson *staðarlistamaður*

Framkvæmcla- og skrifstofuteymi

Lára Sóley Jóhannsdóttir *framkvæmdastjóri*
Árni Heimir Ingólfsson *listrænn ráðgjafi*
Halla Oddný Magnúsdóttir *viðburða- og skipulagsstjóri/í orlofi*

Valdís Þorkelsdóttir *viðburða- og skipulagsstjóri*
Jökull Torfason *verkefnastjóri viðburða*
Hjördís Ástráðsdóttir *fræðslustjóri*
Margrét Ragnarsdóttir *markaðs- og kynningarstjóri*
Inga María Leifsdóttir *markaðsfulltrúi*
Una Eyþórsdóttir *mannauðsstjóri*
Svanhvit Hrólfssdóttir *fjármálastjóri*
Kristbjörg Clausen *nótnavörður*
Larissa Weidler *umsjónarmaður nótna*
Sigþór J. Guðmundsson *verkefnastjóri sviðs- og tæknimála*
Björk Björgúlfssdóttir *sviðsstjóri*

SINFÓNÍUHLJÓMSVEIT
ÍSLANDS

2021
2022

SVARTA RÖÐIN

Sérstök tónleikaröð með Víkingi í einleikshlutverki. Þrennir hljómsveitar-tónleikar ásamt einleikstónleikum Víkings í nóvember.

Víkingur Heiðar Ólafsson er staðarlistamaður Sinfóníuhljómsveitar Íslands starfsárið 2021-22. Samstarf Víkings og Sinfóníuhljómsveitar Íslands á þessu starfsári er einstakt á heimsvísu og nokkuð sem enginn tónlistarunnandi má láta fram hjá sér fara.

Þeir sem kaupa kort á þessa einstöku röð fá 15% afslátt af almennu miðaverði.

Miðasala
sinfonia.is

Sími
528 5050